

Мартинас Манкус

НАБУТЕ В ПЕРЕКЛАДІ: ПОСТМОДЕРНА АРХІТЕКТУРА У ПІЗНЬОРАДЯНСЬКІЙ ЛИТВІ

DOI:10.15407/mics2022.01.252
УДК 94+72.01:141.3(474)«1980»

ВІЛЬНЮСЬКА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ
[HTTPS://ORCID.ORG/0000-0001-9915-6205](https://orcid.org/0000-0001-9915-6205)
MARTYNAS.MANKUS@GMAIL.COM; MARTYNAS.MANKUS@VDA.LT

Анотація. Хоча в історіографії західної архітектури постмодернізм уже давно і широко досліджено, у Східній та Центральній Європі йому почали приділяти достатньо уваги лише нещодавно. Феномен постмодернізму розвивався за межами радянського світу, тож те, що так звана культурна логіка пізнього капіталізму перетнула кордони «залізної завіси», — треба вважати наслідком глобалізації. З іншого боку, всесвітні тенденції збіглися в часі з розвитком місцевих підходів в архітектурі: прагненнями зберегти свою ідентичність, увагою до контексту та розвитком регіональних традицій. Радянські видання представляли постмодернізм як західне явище, але водночас зауважували, що воно може виявитися корисним і для місцевих архітекторів. Це не означало запрошення до імітації західних колег, а радше вказувало на певні архітектурні цінності, які набули воєсвітньої ваги як у капіталістичному, так і в соціалістичному індустріальному світі. Стаття має на меті виявити, як відбувалося перенесення (пост)модернізму на місцевий литовський ґрунт у контексті максимального розвитку цієї тенденції в останні десятиліття радянської влади.

Ключові слова: модерна та постмодерна архітектура, модернізм, радянський модернізм.

Martynas Mankus

GAINED IN TRANSLATION. POSTMODERN ARCHITECTURE IN LATE SOVIET LITHUANIA

DOI:10.15407/mics2022.01.252
УДК 94+72.01:141.3(474)«1980»

VILNIUS ACADEMY OF ARTS
[HTTPS://ORCID.ORG/0000-0001-9915-6205](https://orcid.org/0000-0001-9915-6205)
MARTYNAS.MANKUS@GMAIL.COM, MARTYNAS.MANKUS@VDA.LT

Abstract. After being widely explored in the historiography of Western architecture, postmodernism has only recently started receiving adequate attention in Eastern and Central Europe. The phenomenon of postmodernism developed beyond the borders of the Soviet world, so the so-called “cultural logic of late capitalism” crossing the boundaries of the Iron Curtain has to be considered a consequence of globalization. On the other hand, this global trend was synchronized with the local expression of architecture: the pursuit of identity, attention to context and continuation of architectural traditions. Soviet publications presented postmodernism as a foreign phenomenon, but simultaneously noted that it could be useful to local architects as well. This did not imply an invitation to imitate Western colleagues, but rather signaled that certain architectural values had become globally significant to both, the capitalist and socialist industrial world. The text aims to uncover the local translations of (post)modernity in Lithuania in the context of the tendency’s peak period: the final decades of Soviet rule.

Keywords: modern and postmodern architecture, modernity, Soviet modernity.

ВСТУП

У публічних бібліотеках Литви чи в особистих книгозбірнях архітекторів усе ще можна натрапити на дивного вигляду примірники знайомого журналу. Тьмяна чорно-біла обкладинка з російською назвою приховує середині французький архітектурний журнал. Російська версія «Архітектури сьогодні» («L'Architecture d'aujourd'hui») виходила у колишньому Радянському Союзі з 1961 року і стала одним із каналів ознайомлення громадськості із західною архітектурою. Серед радянських архітекторів журнал був дуже популярним. Згодом це двомовне видання із текстами французькою та російською перетворилося на дещо недбалу ксерокопію, де перекладеною була тільки назва на обкладинці — «Сучасна архітектура» («Современная архитектура») (іл. 1). У 1980-х журнал і далі представляв ідеї постмодерної архітектури, які жадібно сприймало молоде покоління архітекторів радянського блоку.

Зараз, майже пів століття потому, гортаючи сторінки цього погано перекопійованого журналу, читач може поставити дещо наївне запитання: чи був радянський постмодернізм тільки бляклою копією західного? Чи ж він натомість керувався логікою розвитку місцевої архітектурної культури, був «іншим видом» світового розмаїття постмодернізму? В останньому випадку: які регіональні, історичні, вернакулярні риси додалися до глобальної концепції постмодернізму? Який політичний клімат міг породити таку архітектуру? Що робило таку архітектуру прийнятною? У статті детальніше розглянуто культурне підґрунтя пізнорадянського періоду, мотивацію до «постмодерного повороту» та перенесення (пост)модернізму в місцеві реалії.

INTRODUCTION

In public libraries of Lithuania or personal collections of architects, one can still come across a strange-looking copy of a familiar magazine. The obscure black and white cover with a Russian title hides inside a French architectural magazine. A Russian version of *L'Architecture d'aujourd'hui* (*Architecture Today*) was published in the former Soviet Union from 1961 onwards and became one of the channels of presenting Western architecture to the public. It was widely read by Soviet architects. Later, a bilingual magazine with texts in French and Russian has transformed into a rather sloppy xeroxed copy with only the translated title *Sovremennaya Arkhitektura* (*Contemporary Architecture*) on the front cover. (Fig. 1) In the 1980s it continued to present the ideas of postmodern architecture, which was eagerly embraced by a generation of younger architects of the Soviet bloc.

Now, almost half of a century later, while turning the pages of this poorly copied magazine, one could pose a rather naïve question: was soviet postmodernism only a bleak copy of its Western counterpart? Or, did it follow the logic of development of local

ПОСТМОДЕРНА АРХІТЕКТУРА В ЛИТВІ:**ДЖЕРЕЛА НАТХНЕННЯ І ПРАКТИКА**

Із моменту відкриття у 1989 році в Каунасі Мистецької галереї імені Миколаса Жілінскаса (архітектори Е. Мілюнас, К. Кіселюс, С. Юшкіс; іл. 2) цю будівлю одразу визнали одним із головних прикладів постмодерної архітектури в Литві. Складна просторова композиція з багатьма історичними відсиланнями, яку вивершує фронтон на двох колонах, — усе це чітко узгоджується з основними принципами загальносвітового постмодернізму. Утім, на той час тенденції постмодерної архітектури були відчутні у Литві уже понад десятиліття. Із хронологічної/художньої перспективи, постмодерна архітектура Литви провіщає перехід від тенденцій пізнього модернізму, а також регіоналізму та ірраціоналізму, — до закорінені у конструктивізмі спроби оновити художнє вираження модернізму. Ідеї постмодернізму багато важили для всього покоління архітекторів, народжених між 1950 і 1965 роками. Старші архітектори в цій групі дізналися про постмодернізм уже після того, як почали працювати за фахом. Молодші архітектори ознайомилися з формами та ідеями постмодернізму в роки навчання (приблизно з 1975 до 1990), і це неабияк вплинуло на їхні ранні роботи. У 1980-х, коли постмодернізм був на підйомі, а його тенденції поширювалися і Литвою, постмодерна архітектура домінувала. Про це свідчать каталоги проєктів, розроблених молодими литовськими архітекторами у 1980-х. Майже всі роботи в них містили певні відсилання до історизму (що було типово для постмодернізму), навіть попри те, що з огляду на економічні умови того часу повною мірою втілити багато з цих об'єктів було неможливо. Критики

architectural culture presenting itself as a “different kind” of global postmodernism? In the latter case, what regional, historical, vernacular features were added to the global concept of postmodernism? What kind of political climate could produce such architecture? What had made this kind of architecture acceptable? The text tries to give a closer look at the cultural background of the late Soviet context, the motivation of “postmodern turn”, and local translations of (post)modernity.

POSTMODERN ARCHITECTURE IN LITHUANIA:**INSPIRATIONS AND PRACTICE**

Once the Mykolas Žilinskas Art Gallery building in Kaunas (architects E. Miliūnas, K. Kisielius, S. Juškys; Fig. 2) opened in 1989, it was immediately recognized as one of the prime examples of postmodern architecture in Lithuania. Complex spatial composition with plenty of historical references culminating with a pediment on two columns, — everything clearly corresponded with the main principles of global postmodernism.

Лл. 1

Обкладинка
російського видання
«L'Architecture
d'aujourd'hui», 1981

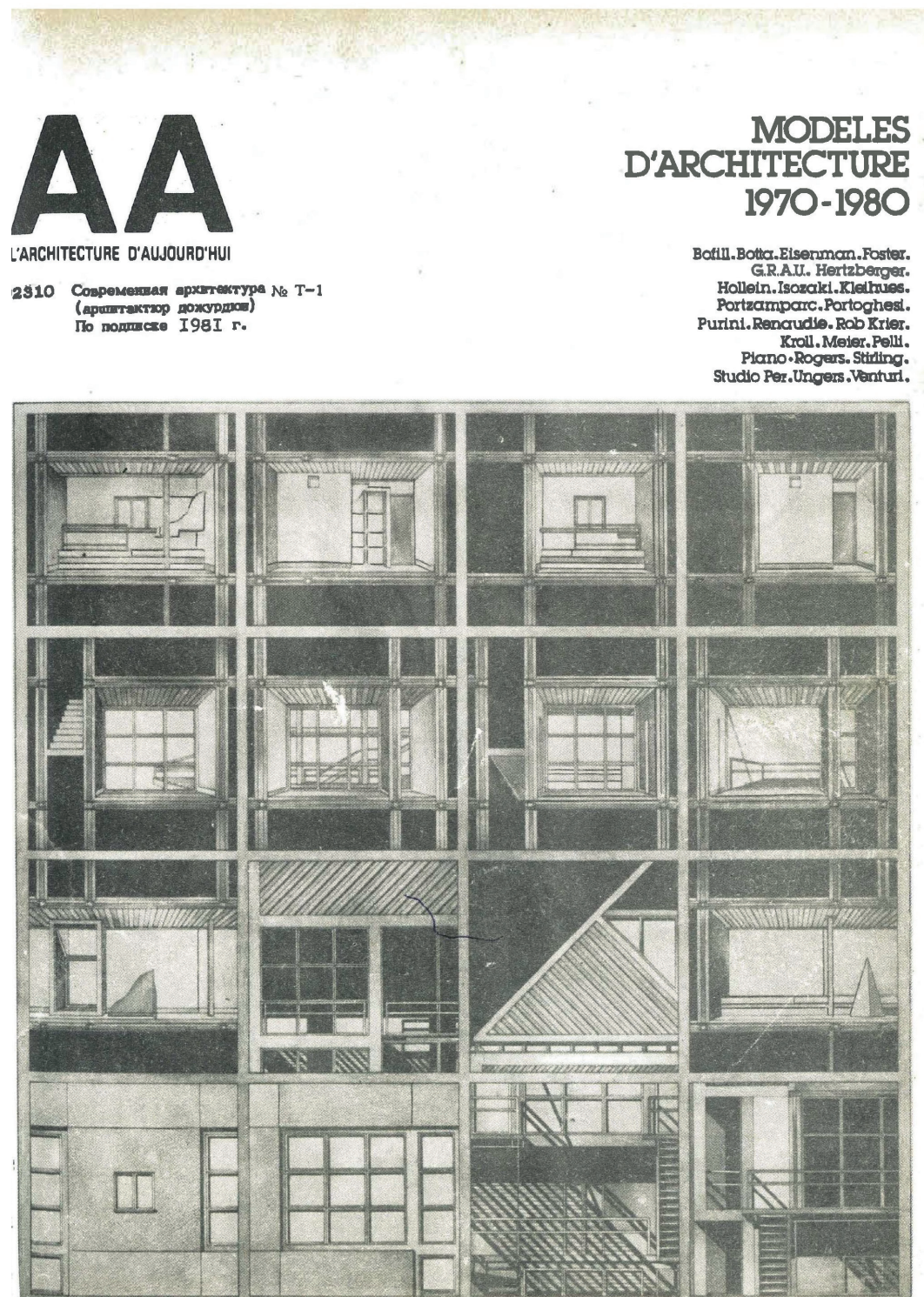
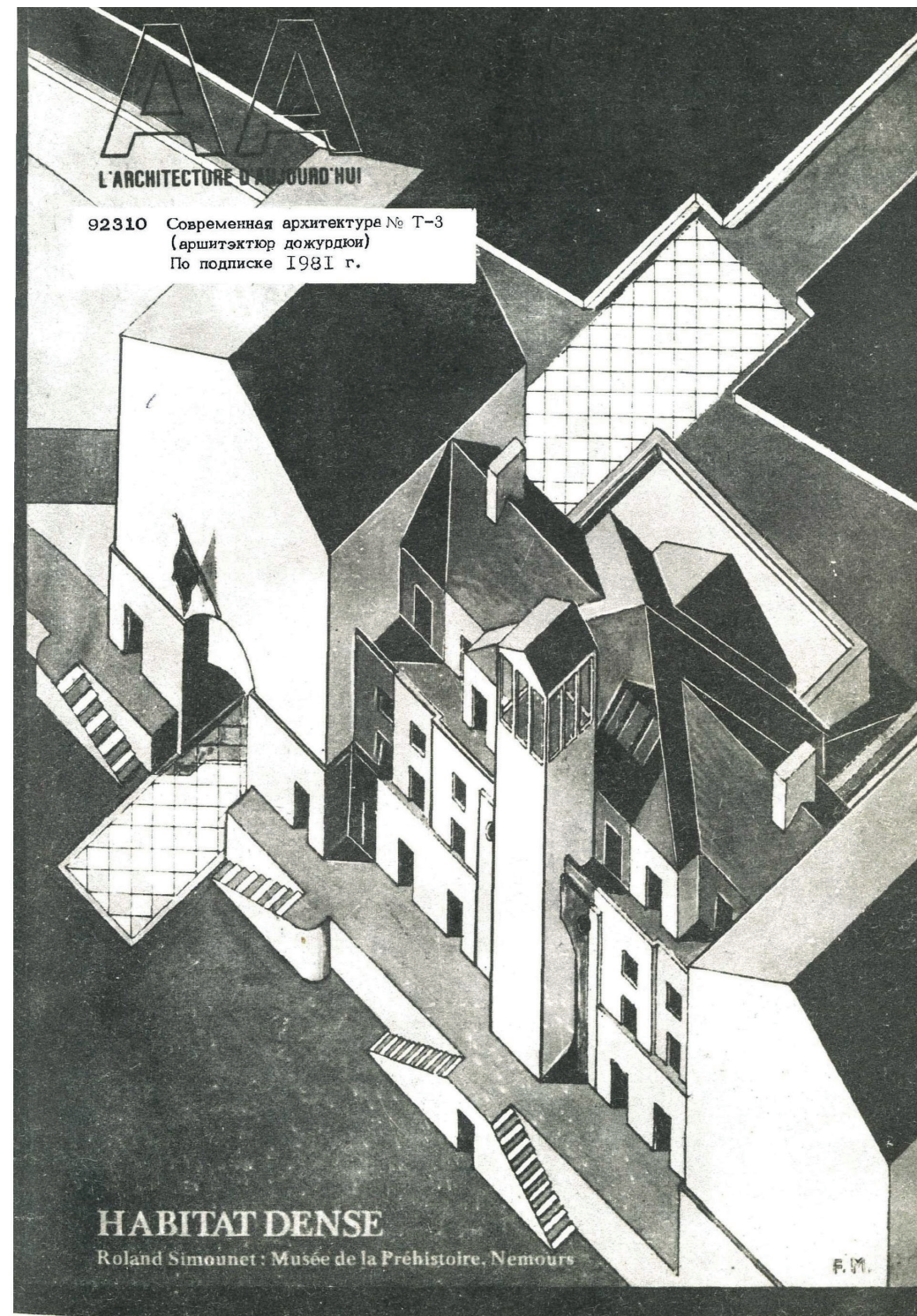

Fig. 1

Covers of the Russian
edition of L'Architecture
d'aujourd'hui, 1981

Іл. 2

Мистецька галерея
імені Миколаса
Жілінскаса в Кау-
насі. Архітектори
Е. Мілюнас, К.
Кіселюс,
С. Юшкіс, 1989
(фото К. Юрелє,
Центральний
державний
архів Литви)

Fig. 2

Mykolas Žilinskas Art
Gallery in Kaunas,
architects E. Miliūnas,
K. Kisielius, S. Juškys,
1989. Photo
K. Jurelė, Lithuanian
Central State Archive

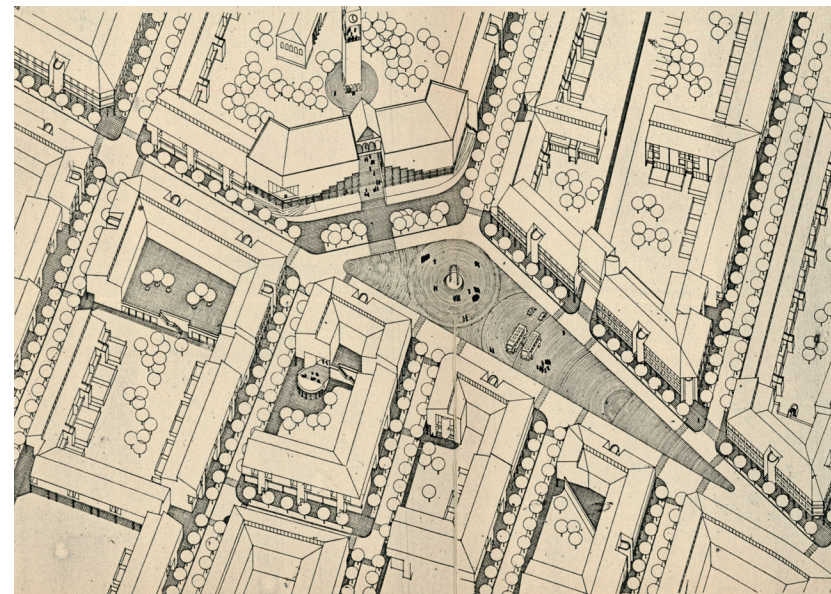

закидали, що така архітектура є дещо штучною, і називали її «журнальною». З іншого боку, уже в 1980 році один із найвпливовіших архітекторів того часу Г. Баравікас казав: «Сучасна тенденція у світовій архітектурі (яку часто називають постмодернізмом) вигідна для творення нашої власної місцевої архітектури. Перехід архітектури від нічим не обмеженого впливу технології до культурного контексту — корисний нам, оскільки ми маємо багату міську та архітектурну спадщину, давні традиції будівництва у місті і в сільській місцевості, а також дещо обмежені технічні можливості» (Baravykas, 1980, p. 6).

Прийняття духу постмодерну / постмодерністської чутливості на радянському просторі збіглося з переосмисленнями соціалістичного урбанізму. Із 1970-х років наростала критика нової міської забудови та, особливо, мікрорайонів з їхніми техно-утопічними ідеями. Щодо містобудування було чимало дискусій про те, як розвивати міста далі, як зміцнювати їхню ідентичність, позбуватися монотонності, рухатися до різноманітності та якоїсь більшої «людяності», якогось більш людино-орієнтованого масштабу. Повернення до «класичних елементів міста» (композиції вулиць і площ) вважали одним із можливих шляхів досягнення різноманіття та ієрархії міських просторів. Наприклад, на проведеній 1971 року конференції, присвяченій житловим масивам, архітектор Л. Зіберкас стверджував, що «інтерпретація традиційного архітектурного середовища [...] може стати імовірним шляхом розв'язання проблем ідентичності міста» (Ziberkas, 1978, p. 3). Нереалізований дизайн-проект району Ежерас у Шяуляї (архітектор А. Черняускас, 1983; іл. 3) був однією зі спроб наново ввести традиційний урбанізм,

However, back then the tendencies of postmodern architecture in Lithuania had been present for more than a decade already. From the chronological/artistic perspective, postmodern architecture of Lithuania signifies the transition from the trends of late modernism and regionalism as well as irrationalism to a constructivism-based attempt to update the expression of modernism. The ideas of postmodernism were important to the entire generation of architects born between 1950 and 1965. The older architects within this group were introduced to postmodernism after having already started their professional activities. The younger architects encountered representations of postmodernism during their study years (from ca. 1975 to 1990) and it gave a powerful impetus to their early works. In the 1980s, when postmodernism was on the rise and its trends spread in Lithuania as well, postmodern architecture became dominant. A possible illustration of this the dominance of postmodern architecture can be found in the catalogues of projects developed by young Lithuanian architects during the 1980s, in which almost all works contained some historicist references typical of postmodernism,

відновити «дух традиційного міста». Проект був радикальною альтернативою просторовій розділеності функцій і вільного планування, панівним підходам того часу. Цей містобудівний план фокусував увагу на необхідності запровадити поліфункціональний підхід і пропонував застосувати традиційні принципи міського планування (периметральну забудову, що підкреслювала б важливість вулиць та площ). Іншим цікавим прикладом повернення до людино-орієнтованого масштабу

Іл. 3

План району Ежерас у Шяуляї. Архітектор А. Черняускас, 1983 (рисунок з архіву А. Черняускаса)

even though the economic conditions of the time prevented from full implementation of many of these objects. The critics considered this kind of architecture to be somewhat artificial and specified it as “magazine-like”. On the other hand, as early as 1980 one of the most influential architects of the time, G. Baravykas said: “Contemporary tendency in the world’s architecture (which is often called postmodernism) is advantageous to making our own local architecture. The shift of architecture from the boundless influence of technology to the cultural context benefits us, as we have rich urban and architectural heritage, deep urban and rural construction traditions, and slightly limited technical possibilities” (Baravykas 1980: 6).

The arrival of postmodern sensibilities to the soviet space coincided with the revaluation of socialist urbanity. From the 1970s onwards, new urban developments and, especially, microdistricts (*microrayony*) with their techno-utopian ideas were getting increasingly criticized. On the urban scale, there were a lot of discussions about how to develop them further, strengthen their identity, get rid of their monotony, and pursue

Fig. 3

Project of Ežeras quarter in Šiauliai, architect A. Černiauskas, 1983. (Drawing from the archive of A. Černiauskas)

були проекти пішохідних вулиць. У найбільших литовських містах заново розробляли нові пішохідні зони або реконструювали старі. Вулиця Вільняус у Шяуляї (архітектор В. Тауянскене, дизайнер В. Пуронас, 1974–1986; іл. 4) вирізняється як приклад комплексного підходу до проектування системи крамниць, малих архітектурних форм, озеленення, елементів візуального дизайну. Ключовими елементами у цій просторовій композиції були веселі та іронічні візуальні знаки і символи. І хоча ці ідеї, подібні до тропів постмодерної архітектури, ніколи не були реалізовані у великому масштабі (приміром, у проектах житлових районів), їх більш успішно використовували для «олюднення» публічних просторів та надання цим просторам «відчуття місця».

РУСТИКАЛЬНИЙ ПОВОРОТ, ПОВЕРНЕННЯ ДО ІСТОРІЇ ТА КОНСЮМЕРИЗМУ

Наведені вище приклади не претендують на те, щоб їх вважали «чистим» постмодернізмом, радше вони є результатом роздумів про радянський модернізм, відродження інтересу до контексту, атмосфери/відчуття певного місця, історії, а також пошуку національної ідентичності. Таке озирання назад на етноісторію, споріднене з нонконформістським і скептичним ставленням до модернізації, заступило прогресивістські та футуристичні імпульси/спонуки соціалістичної модерності. Британський журналіст А. Лівен описував ширшу тогочасну культурну ситуацію так:

«...Після смерті Сталіна та хрущовської “відлиги” 1950-х ми бачимо постання істотного напрямку в літературі, особливо в Литві й Латвії, для якого характерне звертання до фольклорних тем та образів. [...] Нині це

different and ostensibly more “humane” scale. The return to “classical urban elements” (composition of streets, squares) was seen as one of the possible ways to achieve a variety and hierarchy of urban spaces. For instance, in the 1971 conference dedicated to residential districts, architect L. Ziberkas claimed that “*the interpretation of traditional architectural environment [...] could be a possible way of solving problems of city identity*” (Ziberkas 1978: 3). One of the attempts to reintroduce traditional urbanity was the unrealized design project of the Ežeras district in Šiauliai (architect A. Černiauskas, 1983; Fig. 3). The project presented a striking alternative to the dominant at the time spatial separation of functions and free plan. The proposed urban plan focused on polyfunctional necessity and suggested applying the traditional urban planning principles (perimeter development highlighting the importance of streets and squares). Another interesting example of the reintroduction of human scale was projects for pedestrian streets. New pedestrian zones were designed anew or reconstructed in major Lithuanian cities. Vilnius street in Šiauliai (architect V. Taujanskienė, designer V. Puronas, 1974-

виражається не тільки у прямому використанні традиційних форм і мотивів, а й у витончених постмодерних їх переробках» (Lieven, 1993, p. 126). Фольклорні традиції в архітектурі як продовження вернакулярних і регіональних тенденцій здебільшого реалізувалися в сільській місцевості. Традиційні форми і мотиви стали популярними в проектуванні будинків культури у менших містечках або баз відпочинку на курортах. Один із найвиразніших прикладів вернакулярної архітектури — Літній будинок у Преїлі Інституту фізики Академії наук (архітектор

1986; Fig. 4) stands out as an example of a comprehensively designed system of shops, street furniture, greenery, elements of visual design. Cheerful and ironic visual signs and symbols were used as the key elements of this spatial composition. Although these ideas, similar to tropes of postmodern architecture had never been implemented on a larger scale (like in projects for housing estates), they were more successfully employed for humanizing the public spaces, and providing them with a sense of place.

RUStIC TURN, RETURN OF HISTORY AND CONSUMERISM

The aforementioned examples did not claim to be pure postmodernism, rather they had grown out of reflections on soviet modernity, renewed interest in the context, sense of place, history, as well as search for the national identity. Such a look back at ethnographic history related to nonconformist and skeptical attitude towards modernization had replaced progressive and futuristic impulses of socialist modernity. British journalist A. Lieven described the broader cultural situation of the time as follows: “[...] after Stalin’s

Іл. 4

Вулиця Вільняус у Шяуляї. Архітектор В. Тауянскене, дизайнер В. Пуронас, 1974–1986

Fig. 4

Vilnius street in Šiauliai, architect V. Taujanskienė, designer V. Puronas, 1974-1986

Г. Телксніс, 1978–1985; іл. 5). Формою і конструктивними елементами ця будівля багато в чому завдячує традиції народної архітектури, тоді як декоративні деталі та надмірна орнаментация відсилають до логіки складності та суперечливості (complexity and contradiction) Роберта Вентурі. Балансуючи на межі професіоналізму та аматорства, такі тенденції часто зверталися до сентиментально етнографічних форм, у свій спосіб продовжуючи пошуки «національного стилю» міжвоєнної доби.

Іл. 5

Літній будинок
Інституту фізики
Академії наук,
Прейла. Архітектор
Г. Телксніс,
1978–1985
(фото Н. Тукай)

Fig. 5

Summer house
of the Institute
of Physics of the Academy
of Sciences, Preila,
architect Gintautas
Telksnys, 1978–1985.
Photo by N. Tukaj

death, and Khrushchev's "thaw" in the 1950s, there was a tangible literary move, especially in Lithuania and Latvia, towards folkloric themes and imagery [...] Today this is reflected not only in straightforward uses of traditional forms and motifs, but in sophisticated post-modern reworkings of them (Lieven 1993: 126).

Folk traditions in architecture as a continuation of vernacular and regional tendencies were mostly applied in rural settings. Traditional forms and motifs became widely popular in designs for culture houses in smaller towns or vacation complexes in resorts. One of the most vivid examples of vernacular architecture is the Summer house of the Institute of Physics of the Academy of Sciences in Preila (architect G. Telksnys, 1978–1985, Fig. 5). While its forms and elements are indebted to folk architecture, the decorative details and excessive ornamentation refer to the logic of complexity and contradiction of Robert Venturi. Balancing on the borderline between professionalism and amateurism, such tendencies often veered towards sentimentally ethnographic forms and, in their own way, continued the interwar pursuits for a "national style". This informal cultural tendency,

Цю неформальну культурну тенденцію, ескапістське повернення до традиційних цінностей дослідниця історії культури В. Даволюте описує як «рустикальний поворот». Вона тлумачить його як «повернення до сільської, домодерної основи ідентичності», яку сприймали як «місцеве, периферійне і водночас дуже потужне вираження "повернення пам'яті"» (Davoliūtė, 2013, p. 125).

Однією з найочевидніших рис постмодерної архітектури є історизм. Посилання на історичні стилі сприймали і як незалежний підхід до кращого знання історії, і як одну з форм контекстуалізму. Аналізуючи застосування історичних форм у литовській архітектурі, не можна оминати ширший історичний аспект регенерації міста. У повоєнну добу оптимізм та часто радикальні перетворення урбаністичних структур були притаманні і соціалістичним, і капіталістичним країнам. Наступний період переосмислення приніс усвідомлення: нехтування спадщиною також означає руйнування культури. Це передусім виявлялося у прагненні здійснити реконструкцію/регенерацию міста, зберігаючи при цьому історичні структури та дотримуючись принципу відтворення під час реконструкції будівель.

У литовській архітектурі інтерпретація історичних форм базувалася не тільки на узагальненій спадщині історії архітектури, а й на оригінальній місцевій архітектурній традиції міжвоєнного модернізму. Особливо варто зазначити постмодерну архітектуру Каунаса, яка, окрім інших впливів, ґрунтувалася на автентичній історичній спадщині цього міста. Інтерпретації міжвоєнної архітектури у пізньорадянський період очевидні у багатьох проектах каунаських архітекторів,

the escapist return to traditional values, was described by cultural historian V. Davoliūtė as "the rustic turn". It was explained as "the return to the rural, pre-modern identity roots" and perceived as "a local, peripheral and simultaneously very strong expression of "return of the memory" (Davoliūtė 2013:125).

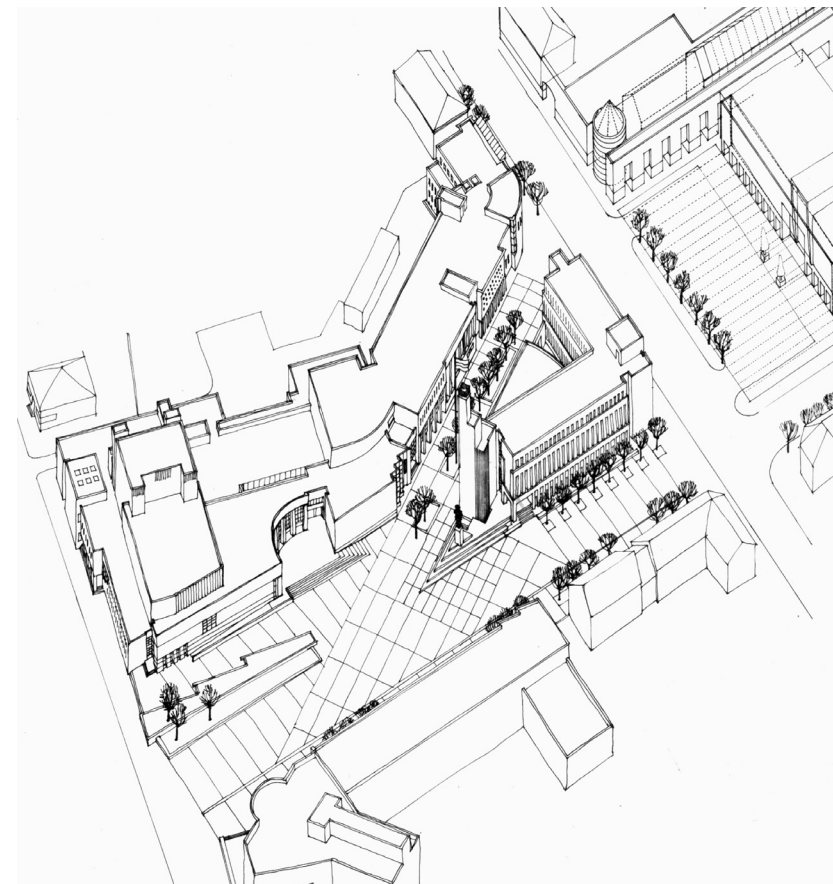
One of the most evident features of postmodern architecture is historicism. References to historical styles have to be perceived both, as an independent approach to raising awareness of history, and as one of the forms of contextualism. Analysis of application of historical forms in Lithuanian architecture cannot sidestep the wider historical aspect of urbanist regeneration of the city. During the post-war period, optimism and frequently radical transformations of urban structures were typical in both, the socialist and capitalist countries. The subsequent period of reflection brought in the realization that disrespecting the heritage also means destruction of culture, which was primarily manifested in aspirations of performing urban regeneration while retaining the existing historical city structures and upholding the principle of re-creation in reconstruction of buildings.

наприклад в адміністративній будівлі по вулиці Гертрудос (архітектор К. Падварскас, 1985) або у житловому будинку по вулиці Васаріо, 16 (архітектор В. Кулешюс, 1989). Одним із найкращих зразків «каунастичної» архітектури є будівля муніципалітету міста Алітуса авторства С. Юшкіса (1985–1986, побудова у 1987–1989 роках; іл. 6). Її характеризують як традиційна композиція комплексу (об'єкт утворює правильний мініквартал міста), так і власне пластичне рішення будівлі (інтер'єрна графіка, просторова композиція з вежею). Орієнтованість художнього рішення на міжвоєнний модернізм найбільше виражено у вежі комплексу (яку спершу, для конкурсу, спроектували зі скатним дахом, але згодом замінили дах на ступінчастий), що нагадує вежу Вітовта у Музеї Першої світової війни у Каунасі (архітектор В. Дубенецькіс, 1937).

Економіка брежньовської доби застою, яка стабілізувалася і розвивалася, породила радянський консюмеризм. Визнавши те, що пропагувати споживання — це необхідний елемент модернізації, держава почала займатися покращенням житлових умов та матеріального становища населення. Зрештою це втілювалося у дизайні інтер'єрів громадських споруд, що стало цікавою типологією того часу. Крім того, виділення кількох відсотків кошторису будівництва більшості громадських споруд на закупівлю творів мистецтва стало поширеною практикою. Пізньорадянський період був золотою добою монументального мистецтва, такого як фресковий живопис, скульптури, вітражі. До роботи з архітекторами долучали дизайнерів, які додавали до кінцевого задуму своє бачення. Перші проекти, які доручали молодому поколінню ар-

In Lithuanian architecture, interpretation of historical forms was based not only on the generalized heritage of architectural history, but also on the original local architectural tradition of interwar modernism. A particularly noteworthy case is the postmodern architecture in Kaunas, which, apart from other influences, was based on the authentic historical heritage of the city. Interpretations of interwar architecture during the late Soviet period are highly evident in many projects by Kaunas architects, such as an administrative building on Gertrūdos Street (architect R. Padvarskas, 1985) or a residential building on Vasario 16 Street (architect V. Kuliešius, 1989). One of the best examples of this “Kaunas-ist” architecture, the building of Alytus City Municipality by S. Juškys (1985–1986, implemented in 1987–1989, Fig. 6), is characterized both, by the traditional composition of the complex (the object forms a proper mini-block of the town), and the design of the building's plasticity itself (the interior graphics, spatial composition with the tower). The artistic orientation towards the interwar modernism is the most evident in the complex's tower, which

Іл. 6

Будівля муніципалітету міста Алітуса, С. Юшкіс, 1985–1986 (рисунок з архіву С. Юшкіса)

was at first designed with a sloped roof for the competition, but later replaced with a stair-shaped one reminiscent of the tower of the Vytautas the Great War Museum (architect V. Dubeneckis, 1937).

The stabilized and growing economy during L. Brezhnev's Era of Stagnation resulted in the birth of Soviet consumerism. After admitting that promotion of consumption is a necessary element for modernization, the government started concerning itself with improvement of the population's domestic and material status. Eventually, this concern had obtained the form of designing interiors of public buildings, which became an interesting typology of the time. Besides, allocating a few percent of the construction budget of the majority of public buildings to the artworks became a widespread practice. The late Soviet period became the golden age for monumental art, such as murals, sculptures, or stained glass. Architects were supplemented with designers, who brought their own sensibilities into the final design. Smaller-volume and cheaper objects, such as interiors of cafes, restaurants,

Fig. 6

Alytus town Municipality building, by S. Juškys, 1985–1989. (Drawing from the archive of S. Juškys)

хітекторів, зазвичай були менш масштабні та дешевші: інтер'єри кафе, ресторанів, аптек (іл. 7). Проектуючи їх, можна було експериментувати більш сміливо. Одним із найрезонансніших був інтер'єр ресторану «Асторія» у Вільнюсі (архітектор А. Шараускас, 1983), оздоблений у яскравих кольорах із багатьма історичними мотивами. Ресторан був розміщений в історичній будівлі (тепер там готель), яка мала власний історичний декор, а центральним елементом інтер'єру була сучасна узагальнена інтерпретація історичного лексикону: колони стали стовпами, капітелі — кубами, а щипці фронтонів — трикутниками. Інтер'єр також містив оригінальні й дещо екстравагантні меблі у тій самій манері, розроблені дизайнером Й. Герулайтісом, які можна порівнювати з постмодерною естетикою групи «Мемфіс» (іл. 8).

Одноманітне радянське середовище стало зручним фоном для допущеності та декоративності постмодернізму, як і для демонстративної естетики надмірності, вишуканості та фальшивої розкоші. Утім, таку гібридну, часом ексцентричну та претензійну експресію також можна розглядати як провісник майбутніх політичних та економічних перетворень.

ВИСНОВКИ

Прихід світового постмодернізму у країни другого світу вивів на перший план внутрішні суперечності радянської системи і радянської модерності. І хоча литовський постмодернізм засвоїв естетичний порядок, подібний до західного, у ньому все ж виявилось декілька парадоксів: загальносвітова архітектурна тенденція допомогла посилити місцеві

риси та національну ідентичність; авангардний тренд було використано для надання історичного духу/відтворення історичного сантименту; а постмодерну культуру споживання прийняли в умовах радянського простору тотального дефіциту тощо. Розвиток постмодернізму у радянському середовищі невіддільний від загальної критики архітектури, яка випливає з індустріалізації. Радянська програма модернізації прагнула досягти уніфікованої просторово-соціальної структури, яка була б загальноновизнаною і впізнаваною. Архітектура, яка зазнала впливу постмодернізму, намагалася пом'якшити радянську програму тотальної модернізації (збагачуючи зовнішнє вираження модернізму) або запропонувати альтернативу їй (відкидаючи модернізм). Архітектурі майже неможливо вижити без економічної підтримки, тож вона інтегрована в інфраструктуру держави. Відповідно, якщо йде мова про архітектуру в радянському середовищі, то особливій ваги набуває ідеологічний вектор, який визначає необхідність, ієрархію та навіть художні рішення об'єктів. Безумовно, постмодернізм не був частиною офіційної архітектурної доктрини, а асоціювався радше із тенденціями суб'єктивізму, неформальною культурою, неідеологізованою діяльністю і, в широкому сенсі, з опором радянській модернізації. З іншого боку, постмодернізм функціонував у межах того, що антрополог А. Юрчак визначив як «глибинне внутрішнє зміщення» (profound internal displacement) (Yurchak, 2005, p. 283) щоденного радянського життя, яке допускало поєднання начебто несполучуваного. Тому постмодернізм можна тлумачити і як спротив радянській модернізації, і як спробу перетворити, покращити та гуманізувати її.

pharmacies (Fig. 7), usually were the first works by the young generation of architects. While designing them it was possible to experiment more daringly. One of the most talked-about objects in the 1980s was the interior of the *Astorija* restaurant in Vilnius (architect A. Šarauškas, 1983), which was decorated in vivid colors and various historicist motifs. The restaurant was located in a historical building (currently a hotel) that had its own historical décor, and the central element of its interior was the contemporary generalized interpretation of historical vocabulary: the columns became the pillars, capitals became the cubes, and the gables became the triangles. The interior also contained the matching original and slightly extravagant furniture by designer J. Gerulaitis, which was comparable to the postmodern aesthetics of the *Memphis* group. (Fig. 8)

The monotonous Soviet environment became a convenient setting for the ingenuity and decorativeness of postmodernism, as well as for the demonstrative aesthetics of excess, refinement and fake luxury. However, this hybrid, sometimes eccentric and

pretentious expression could also be seen as a harbinger of the forthcoming political and economic transformations.

CONCLUSION

The arrival of global postmodernism to the second world brought forward the inner contradictions of the soviet system and soviet modernity. While having adopted an aesthetic regime similar to western postmodernism, its Lithuanian counterpart presented several paradoxes: global architectural tendency helping to strengthen local features and national identity; a vanguard trend employed for historical sentiment; embrace of postmodern consumer culture in the context of scarcity in the soviet space, etc. The development of postmodernism in the Soviet environment is inseparable from the unified criticism of architecture resultant from industrialization. The Soviet modernization program sought to build a unified spatial-social structure that could be universally recognized and identified. Architecture influenced by postmodernism

Іл. 7

Інтер'єр аптеки
«Вілгес» у Каунасі.
Архітектор Й.
Мацюлявічюс, 1984
(фото В. Раліте,
2017)

Fig. 7

The interior of *Vilgė*
pharmacy in Kaunas,
architect J. Maciulevičius,
1984. (Photo by
V. Ralytė, 2017)

Іл. 8

Інтер'єр ресторану
«Асторія» у Вільні.
Архітектор А.
Шараускас,
дизайнер Й. Геру-
лайтіс, 1983 (фото
з: Janulevičiūtė, R.
(2018). *10 kėdžių*.
Lietuvos dizaino
paratyvai. Vilnius:
Vilniaus dailės
akademijos leidykla)

Fig. 8

The interior of *Astorija*
restaurant in Vilnius,
architect A. Šarauškas,
designer V. Gerulaitis,
1983. From:
Janulevičiūtė, R. (2018).
10 kėdžių. Lietuvos
dizaino paratyvai.
(Vilnius: Vilniaus dailės
akademijos leidykla)

REFERENCES

- Baravykas, G. (1980). Regional architecture and its peculiarities (discussion). *Statyba ir architektūra*, 2, 2–6.
- Davoliūtė, V. (2013). *The Making and Breaking of Soviet Lithuania: Memory and Modernity in the Wake of War*. London and New York: Routledge.
- Lieven, A. (1993). *The Baltic Revolution. Estonia, Latvia, Lithuania and the Path to Independence*. Vilnius: Baltos lankos.
- Yurchak, A. (2005). *Everything was forever, until it was no more*. Princeton: Princeton University Press.
- Ziberkas, L. (1978). *Characteristics of architectural-spatial composition of residential districts*. Paper presented at Conference Design, building, maintenance of Housing Estates, and measures for its improvement, organized by the State Building Committee, Vilnius.

attempted to mitigate the soviet program of total modernization (by enriching the modernist expression) or to suggest an alternative to it (by rejecting modernism). Architecture is practically unable to survive without economic support and thus is integrated into the infrastructure of the state. As a result, when discussing architecture in the Soviet environment, a special significance is given to the ideological vector, which determines the necessity, hierarchy and even artistic expression of the objects. Obviously, postmodernism was not a part of the official architectural doctrine, but rather was associated with the trends of subjectivism, informal culture, non-ideologized work, or, in a wider sense, the opposition to Soviet modernization. On the other hand, postmodernism functioned within the boundaries of what anthropologist A. Yurchak defined as the “profound internal displacement” (Yurchak 2005: 283) of Soviet everyday life, which was capable of combining seemingly incompatible things. Because of this, postmodernism can be interpreted both as a resistance against Soviet modernization and as an attempt to transform, improve, and humanize it.